

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

2. Фінансове право : навч. посібник / О. М. Мацелик, Т. О. Мацелик, В. А. Пригоцький ; за ред. В. К. Шкарупи. К. : Знання, 2011. 815 с.
3. Фінансове право. Особлива частина : навчальний посібник / Е. С. Дмитренко. К. : Алерта; КНТ, 2007. 613 с.
4. Тропіна В. Б. Цільові фонди у фінансовій системі України. *Наукові праці НДФІ*. 2005. Вип. 4. С. 165–173.
5. Савченко К. В. Державні фонди цільового призначення в контексті реалізації стабілізаційної політики. *Mechanism of Economic Regulation*, 2012. № 2. С. 162–166.
6. Кресіна І. О., Стойко О. М. Цільові фонди як механізм фінансування пост-конфліктної відбудови. *Політикус : наук. журнал*, 2020. № 5. С. 155–159.
7. Бліхар М. М., Сарахман Ю. Б. Правова природа діяльності цільових позабюджетних державних фондів. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2022. № 9. С. 270–273.
8. Гула Н. Теоретико-правова характеристика сфери цільових спеціалізованих державних фондів. *In: Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 2014, nr. 3(7), pp. 98–102.

Ключові слова: фонд, цільовий фонд, публічний цільовий фонд коштів, державний фонд цільового призначення, цільовий спеціалізований державний фонд.

Key words: fund, target fund, public target fund of funds, state target fund, target specialized state fund.

ПОДОЛЬСЬКА АНАСТАСІЯ АНДРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри адміністративного і фінансового права*

ПОДАТКОВЕ ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ

Право ЄС складається з установчих договорів (The Treaty on European Union і The Treaty on the Functioning of the European Union) і правових положень, заснованих на законодавчих повноваженнях, делегованих Європейському Союзу установчими договорами. Частина положень законодавства ЄС, яка може мати вплив на податки, називається податковим правом ЄС. Податкове законодавство ЄС суттєво впливає на внутрішнє податкове законодавство держав-членів ЄС і спосіб, у який ці закони слід тлумачити та застосовувати.

Кожна держава-член здійснює власні повноваження щодо оподаткування відповідно до національного податкового законодавства та вирішує, які критерії визначають сфери оподаткування у відповідній державі. Проте держави-члени повинні здійснювати свої повноваження відповідно до своїх зобов'язань згідно з установчими договорами та законодавчими положеннями, прийнятими на основі таких договорів. Вплив податкового права ЄС на національне законодавство стає дедалі складнішим.

2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон від 18 березня 2004 р. № 1618-IV : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
3. Цивільний кодекс України : Закон від 16 січня 2003 р. № 435-IV : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Ухвала Богодухівського районного суду Харківської області від 04.02.2019 року у справі № 613/1634/18 : [Електронний ресурс]: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79590694>
5. Постанова Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 20 серпня 2019 року у справі № 652/219/17, провадження № 51-9366км18 (№ 83836445) : [Електронний ресурс]: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83836445>
6. Устінова-Бойченко Г., Малиця Ю., Бойченко Л. Особливості інституту цивільного позову в кримінальному провадженні. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 10. С. 223–225.
7. Можаровська К. В. Юридична природа цивільного позову у кримінальному судочинстві. Актуальні проблеми держави і права. 2010. Вип. 56. С. 172–180.

Ключові слова: цивільний позов, цивільний позов у кримінальному провадженні, досудове розслідування, кримінальне провадження, суд.

Key words: civil action, civil action in criminal proceedings, pre-trial investigation, criminal proceedings, court.

ФІЛІМОНОВ МИКИТА ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ДОКАЗУВАННІ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Війна рф проти України відбувається на багатьох фронтах, одним із яких є кіберпростір. Саме тому, увагу вітчизняних правників дедалі більше привертають проблеми, пов'язані зі збиранням та використанням у кримінальному провадженні цифрової інформації, отриманої з відкритих джерел.

Із самого початку повномасштабної війни, у соціальних мережах та месенджерах з'являлося чимало фото, відео та інших цифрових даних, на яких фактично було зафіксовано відомості про вчинення воєнних злочинів. Як зазначає О. Дуфенюк, «наявність у широкого кола користувачів смартфонів, планшетів та інших засобів, розвиток цифрових засобів масової інформації, соціальних мереж як каналу передачі інформації дозволяють транслювати події в онлайн режимі, підтверджувати факти мультимедійними доказами, здійснювати

відео та фотографічну фіксацію перебігу та наслідків події (обстріли, вибухи, пожежі, обвали будівель та споруд, травмування, руйнування, сліди, об'єкти в повітряному просторі тощо), швидко поширювати інформацію серед багатомільйонної аудиторії» [1, с. 52]. Це актуалізує питання про можливість їх використання під час розслідування відповідних злочинів в Україні та у Міжнародному кримінальному суді і, деякою мірою, визначає новий напрямок кримінальної процесуальної діяльності.

У сучасному світі, розвідка із відкритих джерел даних, зокрема, із метою розслідування кримінальних правопорушень та побудови криміналістичних версій вже тривалий час є окремим напрямком діяльності, що має назву OSINT (Open source intelligence). Джерелами OSINT виступає, як правило, будь-яка загальнодоступна інформація, отримання якої не передбачає наявності певних дозволів, зокрема, вебсайти, акаунти в соціальних мережах, карти, документи, державні реєстри тощо. Водночас, збір інформації із відкритих джерел є цілеспрямованою діяльністю, здійснення якої вимагає дотримання певних правил. У 2020 році школою права Університету Каліфорнії в Берклі разом з представниками ООН було створено практичний посібник з ефективного використання цифрової інформації з відкритим вихідним кодом при розслідуванні порушень міжнародного кримінального права, права людини та гуманітарного права, який має назву Протокол Берклі (Berkley Protocol).

Зазначимо, що ще до початку повномасштабного вторгнення, про використання технологій OSINT згадувалося у вітчизняних судових рішеннях, в контексті встановлення певної інформації про особу [2], виявлення її активності в соціальних мережах [3] тощо. Сьогодні, коли перед українською кримінальною юстицією постала нагальна потреба у масовому розслідуванні воєнних злочинів, необхідність використання відповідних технологій значно зросла. У зв'язку із цим виникає питання про нормативне забезпечення цього аспекту. Деякі кроки у цьому напрямку законодавець здійснив. Зокрема, п. 1 ч. 1 ст. 99 КПК України в редакції Закону України № 2137-IX від 15.03.2022 р. передбачає, що документами у кримінальному провадженні можуть виступати матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі комп'ютерні дані).

Серед різних аспектів розвідки із відкритих джерел, у Протоколі Берклі згадується, зокрема, і про правила доказування, що можуть бути різними залежно від юрисдикції. У документі зазначається, що інформація у відкритому доступі може бути поєднанням документальних доказів та свідчень. Наприклад, відеозапис особи, яка робить заяву? потрібно буде автентифікувати, а висловлювання, зроблені у ній, перевірити окремо [4]. Слід зазначити, що вітчизняна правозастосовна практика вже стикається із проблемами автентифікації відеозаписів. Суддя Верховного Суду Н. Антонюк вказує, що «традиційно експерти в кримінальних провадженнях звертають увагу на те, що вони можуть робити висновок лише щодо оригіналу відеозапису. Проте в європейських державах існує можливість експертного аналізу достовірності

відеозаписів, що не є оригіналами. Тому виникає питання щодо можливості ширшого використання цифрових доказів, отриманих у форматі відео в національному кримінальному процесі» [5]. Як бачимо, вітчизняне законодавство у цьому аспекті дещо не відповідає сучасним потребам правозастосування.

Зауважимо, що в постановлених за 2022-2023 р. вироків за ст. 438 КК України «Порушення законів та звичаїв війни» суди подекуди посилалися на відомості, що отримані із відкритих джерел. Наприклад, у вирокі Чернігівського районного суду Чернігівської області вказується наступне: «У ході пошуку за доступними ресурсами Telegram-бот отримано відомості про належність вказаного номера особі з іменем «ОСОБА_11», ІНФОРМАЦІЯ_1, користувача сторінки «ВКонтакте» ІНФОРМАЦІЯ_4 (алгоритм пошуку оснований по прив'язці номера телефону до акаунта вказаної російської соціальної мережі). Зазначена сторінка створена у 2022 році і є активно використовуваною (останнє відвідування 29 квітня 2022 року)» [6]. Про огляд сторінок у соціальних мережах вказується також і в інших рішеннях [7]. У вирокі Макарієвського районного суду Київської області вказується, що в судовому засіданні були оглянуті відеозаписи з камер спостереження, наданими потерпілим [8].

Цифрова інформація із відкритих джерел натеper має важливе значення при розслідуванні кримінальних правопорушень і досвід правозастосування це доводить, втім цей аспект залишається не достатньо регламентованим на рівні законодавства. Саме тому, дослідження питань отримання відповідних даних, їх верифікації та оцінки допустимості як доказів найближчими роками має бути одним із найбільш пріоритетних напрямків кримінальної процесуальної доктрини.

Список використаних джерел:

1. Дуфенюк О. Розслідування воєнних злочинів в Україні: виклики, стандарти, інновації. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. No. 1. С. 46–56. С. 52.
2. Ухвала слідчого судді Святошинського районного суду м. Києва від 31 липня 2019 року, судова справа № 759/13808/19. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/83480188?q=%22OSINT%22>
3. Ухвала слідчого судді Жовтневого районного суду м. Полтави від 15 лютого 2019 р., судова справа № 554/10454/18. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/79874609?q=%22OSINT%22>
4. Протокол Берклі з ведення розслідувань з використанням відкритих цифрових даних. URL: <https://www.law.berkeley.edu/wp-content/uploads/2022/03/Berkeley-Protocol-Ukrainian.pdf>
5. Підхід до оцінки допустимості доказів, у тому числі цифрових, має бути універсальним у всіх провадженнях, незалежно від того, стосуються вони воєнних чи інших категорій кримінальних правопорушень: суддя ВС Антонюк. URL: <https://advokatpost.com/pidkhhid-do-otsinky-dopustymosti-dokaziv-u-tomu-chysli-tsyfrovykh-maie-buty-universalnym-u-vsikh-provadhenniakh-nezalezhno-vid-toho-stosuiutsia-vony-voiennykh-chy-inshykh-katehoriy-kryminalnykh-pravop/>

6. Вирок Чернігівського районного суду Чернігівської області від 17 лютого 2023 року, судова справа № 748/1824/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109074116>
7. Вирок Ічнянського районного суду Чернігівської області від 26 квітня 2023 року, судова справа № 733/923/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110482776>
8. Вирок Макарівського районного суду Київської області від 20 квітня 2023 року, судова справа № 370/179/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110354341>

Ключові слова: докази, кримінальне процесуальне доказування, цифрова інформація, відкриті джерела, оцінка доказів.

Key words: evidence, criminal procedural proving, digital information, open sources, evaluation of evidence.

ХІМЧЕНКО ОЛЕКСІЙ СЕРГІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності*

ПРОВІДНА РОЛЬ ПРОКУРАТУРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАКОННОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

24 лютого 2022 року Указом № 64/2022 Президентом України був запроваджений воєнний стан у зв'язку із військовою агресією проти України [1]. Відповідна агресія стала причиною, в тому числі, і змін окремих положень норм Кримінального процесуального кодексу України. Так, наприклад, Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану» вніс суттєві зміни до статті 615 КПК України, серед яких необхідно виділити:

- можливість розпочинати досудове розслідування шляхом винесення постанови про початок досудового розслідування, без внесення даних до ЄРДР, в тому числі і прокурором, за умови внесення їх можливості до Єдиного реєстру досудових розслідувань при першій можливості;

- виконання окремих функцій судового контролю керівником органу прокуратури;

- зобов'язання прокурора вирішувати питання стосовно продовження тримання під вартою у випадку зупинення досудового розслідування, якщо відсутня об'єктивна можливість звернення до суду з обвинувальним актом. Зобов'язання в даному контексті свідчить про наявність повноважень стосовно прийняття постанови прокурором про тримання під вартою;